УДК 336.279-047.72

Ю. І. Стеблецька*

ФАКТОРНІ МОДЕЛІ ДІАГНОСТИКИ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

У статті згруповано та проаналізовано основні причини виникнення банкрутства. Охарактеризовані факторні моделі прогнозування ризику банкрутства. Наведене практичне застосування моделі Альтмана та моделі Спрінгейта на прикладі ДП«Західний експертно-технічний центр».

Ключові слова: банкрутство, ризик, модель Альтмана, модель Спрінгейта, фінансова безпека.

В статье сгруппированьї и проанализировани основньїе причини возникновения банкротства. Охарактеризованьї факторние модели прогнозирования риска банкротства. Приведенное практическое применение модели Альтмана и модели Спрингейта на примере ГП «Западний жспертно-технический центр».

Ключевие слова: банкротство, риск, модель Альтмана, модель Спрингейта, финансовая безопасность.

THe main caue o/ЬапкгирIсу аге дгоирей апй апаiуiей iп Iкiз агiiсiе. РасIог тойеiз/огргейiсIiпд Iке гiзк о/ЬапкгирIсу аге йезсгiЬей. THe ргасIiсаi аррiiсаIiоп о/Iке АiIтапз тойеi апй тойеi о/ЗргiпдаIе /ог ехатрiе 8Е «ЖезIегп ехрегi Iескпiсаi сепIег» iзргезепIей.

Кеум>огйз: ЬапкгирIсу, гiзк, АiIтапз тойеi, 8ргiпдаiез тойеi, /iпапсiаi зесигiiу.

Постановка проблеми. Перехід України до ринкової економіки, жорстока, недобросовісна конкуренція, нестабільна політична ситуація та ряд інших негативних факторів призводять до значного погіршення фінансової безпеки суб'єкта господарювання та посилюють дію фінансових ризиків, серед яких особливої уваги потребує ризик банкрутства, адже може призвести до ліквідації підприємства. Саме тому прогнозування та дослідження даного ризику є актуальним питанням та відіграє важливу роль при прийнятті управлінських рішень.

Аналіз досліджень і публікацій. Питанню банкрутства присвячено багато уваги. Так С. В. Івахненковим та О. М. Кравченком з'ясовано відносну точність ряду загальновідомих моделей передбачення ситуації з банкрутством на прикладі вітчизняних даних [1].

А І. В. Чібісовою у роботі «Методи оцінки і прогнозування банкрутства підприємств» систематизовано класифікацію існуючих підходів до оцінки та прогнозування банкрутства [2].

Метою даної статті є ознайомлення з теоретичними аспектами застосування факторних методів прогнозування банкрутства, а також використання деяких з них на практиці на прикладі ДП «Західний експертно-технічний центр».

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття банкрутства органічно притаманне сучасним ринковим відносинам. Воно характеризує неспроможність підприємства (організації) задовольнити вимоги кредиторів щодо оплати товарів, робіт, послуг, а також забезпечити обов'язкові платежі в бюджет і позабюджетні фонди [3].

Причини банкрутства підприємств (організацій) можуть бути найрізноманітнішими. Беручи загалом, їх можна поділити на дві групи [3]:

— зовнішні, які практично дуже важко (іноді неможливо) врахувати;

— внутрішні, що безпосередньо залежать від форм, методів та організації роботи на самому підприємстві.

Автором систематизовано та об'єднано у групи причини банкрутства (рис. 1). По скільки зовнішні причини не залежать від суб'єкта господарювання, доцільно детально розглянути внутрішні.

Для кращого розуміння та сприйняття характеристика внутрішніх причин виникнення банкрутства зображена на рисунку 2.

Загалом усі методи діагностики банкрутства поділяються на кількісні та якісні. Серед кількісних найбільш широкого застосування зазнали факторні моделі, де факторами виступають окремі показники фінансової діяльності підприємства.

Першою й найбільш відомою моделлю діагностики банкрутства є розроблена Е. Альтманом на основі проведення мультидискримінантного аналізу модель «2—рахунку», яка також часто називається «модель Альтмана» (1), тому саме вона взята в якості основної для проведення аналізу. При обчисленні значення показника, який використовується для оцінки фінансової стійкості підприємства та вірогідності його банкрутства за цією моделлю, до уваги приймається п'ять факторів.

* Стеблецька Ю. І. — аспірант Львівської державної фінансової академії, м. Львів.

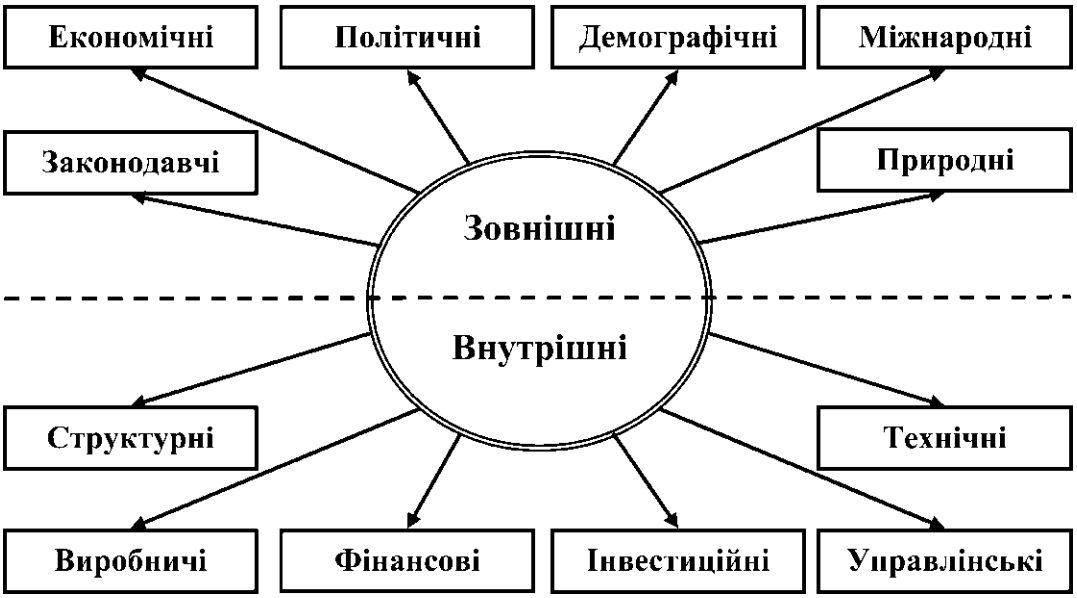

Рис. 1. Причини виникнення ризику банкрутства (розроблено автором)

Причини ризику	Характеристика
Структурні	дефіцит в організаційній структурі, нераціональна організаційна структура
Виробничі	зниження ефективності використання виробничих ресурсів підприємства, його виробничої потужності і як наслідок - високий рівень собівартості, збитки, «проїдання» власного капіталу
Фінансові	неефективна структура активів (низька ліквідність); надмірна частка позикового капіталу; висока частка короткострокових джерел залучення позикового капіталу; ріст дебіторської заборгованості; висока вартість капіталу; перевищення припустимих меж фінансових ризиків
Інвестиційні	неефективний фондовий портфель; висока тривалість будівельно-монтажних робіт; суттєва перевитрата інвестиційних ресурсів; недосягнення запланованих обсягів прибутку по реалізованих проектах; неефективний інвестиційний менеджмент
Управлінські	брак стратегічного плану розвитку, неефективний менеджмент, низький рівень кваліфікації персоналу
Технічні	низькии рівень техніки, технологи и організації виробництва, застаріла технічна база

Рис. 2. Характеристика внутрішніх причин виникнення банкрутства (розроблено автором на основі опрацювання літератури 3, 4, 5, 6)

Вони включаються до інтегрального показника шляхом множення на відповідні коефіцієнти [7].

$$2 = 1{,}2 \text{ x } X_1 + 1{,}4 \text{ x } X_2 + 3{,}3 \text{ x } X_3 + 0{,}6 \text{ x } X_4 + 0{,}999 \text{ x } X_5 \quad (1)$$

$2 > 1{,}23$ — підприємство має стійкий фінансовий стан.

Практичне застосування даної моделі наведене в таблиці 1 на прикладі ДП «Західний експертно-технічний центр».

Отже, провівши діагностику банкрутства ДП «Західний експертно-технічний центр», отримано значення показника *2* вище 1,23, що свідчить про стійкий фінансовий стан та спростовує ризик банкрутства.

Ідеї Е. Альтмана були продовжені М. Спрінгейтом, який побудував модель на підставі дослідження впливу 19 фінансових показників. Вважається, точність прогнозування банкрутства

Таблиця 1

Діагностика ймовірності банкрутства ДП «Західний експертно-технічний центр» за допомогою моделі Альтмана

Показники	Код рядка	2009	2010	2011	2012
Вихідні дані					
Всього оборотних активів	260	3651	5093	6429	7748
Валюта балансу	280	5191	7174	9094	11040
Всього власний капітал	380	3128	5432	6939	8553
Всього довгострокових зобов'язань	480	-	-	-	76
Всього поточних зобов'язань	620	2063	1742	2155	2411
Чистий дохід від реалізації послуг	035	8738	10134	11022	11306
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	170	1870	2466	2892	3754
Чистий прибуток	220	944	1831	2158	2869
Розрахунок					
Відношення власного оборотного капіталу до сукупних активів	*X*	0,306	0,467	0,470	0,483
Відношення чистого прибутку до сукупних активів	X^	0,182	0,255	0,237	0,260
Відношення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування до сукупних активів	*X,*	0,360	0,344	0,318	0,340
Відношення між власним і залученим капіталом	X^	1,516	3,118	3,220	3,439
Відношення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції до сукупних активів	X5	1,683	1,413	1,212	1,024
Ступінь можливості банкрутства	***2***	**4,402**	**5,334**	**5,088**	**5,153**

за цією моделлю становить 92 %, однак з часом цей показник зменшується. Якщо 2-показник за цією моделлю нижчий за 0,862, то підприємство є потенційним банкрутом [8].

Модель М. Спрінгейта передбачає розвиток інтегрального показника, за допомогою якого здійснюється оцінка ймовірності визнання підприємства банкрутом, за такою формулою (2).

$$2 = 1{,}03 \times X_1 + 3{,}07 \times X_2 + 0{,}66 \times X_3 + 0{,}4 \times X_4. \quad (2)$$

2 < 0,862 — підприємство є потенційним банкрутом.

Практичне застосування моделі М. Спрінгейта наведене в таблиці 2 на прикладі ДП «Західний експертно-технічний центр».

Згідно з моделлю Спрінгейта (критичне значення — 0,862, нижче якого на підприємстві можливе банкрутство) на 2013 рік ДП «Західний експертно-технічний центр» прогнозується стійкий фінансовий стан.

Згідно з наведеним моделями діагностування банкрутства аналізоване підприємство перебуває у стані фінансової стійкості та платоспроможності.

Висновок. Діагностика та прогнозування ризику банкрутства відіграє важливу роль при прийнятті управлінських рішень, щодо подальшого розвитку діяльності суб'єкта господарювання. Це дає змогу попередити ряд фінансових ризиків, які тягне за собою кризовий стан, а саме: неплатоспроможності, неліквідності, недоотримання прибутку, інші. Провівши на практиці діагностику банкрутства ДП «Західний експертно-технічний центр» за допомогою моделі Альтмана та моделі Спрінгейта, отримано дані, що свідчать про стійкий фінансовий стан та спростовують ризик виникнення банкрутства.

Література

1. Івахненков С. В. Інтегральні методи діагностики та контролю фінансового стану підприємства / С. В. Івахненков, О. М. Кравченко // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». — 2012. — Вип. 9 (33). — С. 446-454.

2. Чібісова В. І. Методи оцінки і прогнозування банкрутства підприємств [Електронний ресурс] / В. І. Чібісова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. — 2012. — № 22. — Ч. 2. — Режим доступу : ЬирУ/^штепЬш^о^иа/рогІаІ/паШга1/пркпШ_е/2012_22_2/8ІаІ_22_2/64.рдГ.

3. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства : підручник / С. Ф. Покропивний ; за заг.

ред. С. Ф. Покропивного. — Київ : КНЕУ, 2001. — 528 с.

4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник / Г. В. Савицька. — 3-тє вид., випр. і доп. — К. : Знання, 2007. — 668 с.

5. Троц І. В. Визначення поняття банкрутства та причини його виникнення у сучасних умовах розвитку / І. В. Троц // Вісник Дніпропетровського університету. — 2011. — Вип. 5 (2). — С. 221-228.

6. Фурман Т. Ю. Причини банкрутства та механізми його запобігання на підприємстві [Електронний ресурс] / Т. Ю. Фурман, Н. І. Прокопович // Матеріали конференцій. — 2008. — Режим доступу : Ьир://№№тога8паика.сот/11_ЕІ8^2008/Есопотіс8/30678.дос.Мт.

7. Даниленко В. А. Застосування моделей діагностики банкрутства для оцінки фінансової стійкості промислових підприємств України [Електронний ресурс] / В. А. Даниленко // Науковий збірник Академії муніципального управління: серія «Економіка». — 2009. — Вип. 7. — Режим доступу : ЬирУ/^штопЬш^о^иа/рогІаІ/8ос_Оит/№уати_екоп/2009_7/09іуаеои.рдГ.

8. Іванюта С. М. Антикризове управління : навч. посіб. / С. М. Іванюта. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 288 с.

Поступила до редакції 21.03.13

© Ю. І. Стеблецька, 2013

УДК 331.105.5

Н. Ю. Солярчук*

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛІ ПРОЦЕСУ ВИКОНАННЯ ФРІЛАНС-ПРОЕКТУ

У статті розглянуто поняття «проект», його основні ознаки. Обґрунтовано доцільність використання поняття «фріланс-проект», необхідність розроблення оптимального технічного завдання для ефективного його реалізування. Подано модель процесу виконання фріланс-проекту та розглянуто етапи його виконання.

Ключові слова: фріланс, фрілансер, фріланс-проект, технічне завдання.

В статьерассмотрено понятие «проект», его основние признаки. Обоснована целесообразность использования понятим «фриланс-проект», необходимость разработки оптимального технического задания для гзффективной его реализации. Изображена модель процесса виполнения фриланс-проекта и рассмотрени гзтапи его виполнения.

Ключевие слова: фриланс, фрилансер, фриланс-проект. техническое задание.

THe noIion «ргоїесІ» апй іІз main/еаІигез Наує Ьееп сопзійегей іп Іке рарег. THe песеззіІу о/изіпд Іке noIion «/гееіапсе ргоїесІ», йеуеіорінд ап орІітаі ІесНпісаі Іазк/ог іІз е//есІіуе ітріетепІаІіоп Наз Ьееп зиЬзІапІіаІей. Мойеі о/ітріетепІаІіоп о//гееіапсе ргоїесІ Наз Ьееп ргезепІей апй ІНе зІадез о/іІз ітріетепІаІіоп Наує Ьееп сопзійегей.

Кеумогйз:/гееіапсе, /гееіапсег, /гееіапсе ргоїесІ, ІесНпісаі Іазк.

Постановка проблеми. У зв'язку із значним зниженням вартості засобів комунікації, пошуку шляхів зниження витрат на тимчасові роботи та проекти на підприємствах, набуває актуальності аутсорсинг частин роботи, тобто виконання їх фрілансерами. Результатом цього є використання послуг фрілансерів юридичними і фізичними особами, з метою швидкого та якісного (ефективного) виконання певних проектів, над якими не доцільно працювати штатним працівникам чи замовнику самостійно. Так як фріланс використовується в сучасній інформаційній економіці досить активно, все більше замовників користуються послугами фрілансерів не тільки для виконання простих проектів, але і капіталомістких та довготривалих проектів. Це зумовлює необхідність визначення поняття «фріланс-проект» та дослідження процесу виконання фріланс-проектів тощо.

Аналіз останніх публікацій. Науковцями пропонуються такі визначення поняття «проект»:

— «діяльність, за якої матеріальні, фінансові та людські ресурси організовано новаторським шляхом для виконання унікальної роботи при обмеженні у часі та витратах, щоб досягти позитивних змін, визначених кількісними та якісними параметрами» [1, с. 10];

* Солярчук Н. Ю. — аспірантка кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів.